

Justitiedepartementet

Remiss - Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott

Sammanfattning

Region Jönköpings län ("RJL") har givits möjlighet att yttra sig Remiss - Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott.

Region Jönköpings län vill uppmärksamma att förslaget har följden att rättspsykiatrisk tvångsvård blir tillämpligt på en yngre målgrupp, där de yngsta fyllt 13 år.¹ Detta förhållande berörs inte i underlaget men frågor avseende hur den rättspsykiatriska vården för barn ska verkställas bör uppmärksammas, t.ex. under vilka förutsättningar barn och vuxna ska tvångsvårdas tillsammans när utgångspunkten för fängelsevården är att barn och unga inte ska avtjäna straffet tillsammans med vuxna.² Den ordinarie hälso- och sjukvården skiljer också på patientgrupperna vuxna och barn.

Region Jönköpings län har förståelse för att det i första hand inte är en utredning om den psykiatriska tvångsvårdens förutsättningar men vår rättspsykiatriska verksamhet får enligt förslaget ansvar för en delvis ny patientgrupp.

Om regeringen går vidare med förslaget bör regeringen:

- lämna ett ställningstagande till huvudmännen avseende om barn inom rättspsykiatrisk vård ska behandlas tillsammans med vuxna samt
- ge ett uppdrag till t.ex. Socialstyrelsen att se över de praktiska och regelmässiga förutsättningarna för hur psykiatrisk tvångsvård bör och ska bedrivas till målgruppen under den tid lagen gäller.

¹ Lag (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, 1 §.

² Komplettering av uppdrag till Kriminalvården om att förbereda för ungdomsfängelser.
Pressmeddelande publicerad 27 oktober 2025.

Synpunkter på förslaget

Allmänna synpunkter om straffbarhetsålder och frihetsberövande

Region Jönköpings län avstår från att lämna allmänna synpunkter på förslaget om straffbarhetsåldern bör sänkas vid allvarliga brott, eftersom ämnet berörs av utredning och andra remissinsatser. Region Jönköping ifrågasätter inte att förslaget är ingripande för de unga men överlåter till riksdagen att bedöma om vilka avvägningar som är motiverade vid allvarliga brott.

Region Jönköpings län instämmer i målsättningen att barnen i målgruppen blir föremål för ändamålsenliga och i möjligaste mån individanpassade samhällsinsatser som gagnar deras utveckling under den tid de är frihetsberövade, oavsett de enligt förslaget nu döms för brott av tingsrätten, eller bedöms skada sin utveckling genom brottslig verksamhet av socialnämnden.

Rådande ordning vid behov av psykiatrisk tvångsvård

Den ordinarie hälso- och sjukvården är indelad i målgrupperna vuxna och barn.

Unga som är omhändertagna och vårdas enligt LVU, t.ex. på grund av brottslig verksamhet, kan även ha ett behov psykiatrisk vård.³ Om ett behov av sluten psykiatrisk tvångsvård uppstår hos en omhändertagen vårdas denne enligt de allmänna reglerna LPT.⁴ Vården sker då inom den ordinarie barn- och ungdomspsykiatriska verksamheten ("BUP").

Om behov av psykiatrisk tvångsvård uppstår bland frihetsberövande mellan 15-17 år vårdats de enligt de allmänna reglerna i LRV av den verksamhet som bedriver ordinarie rättspsykiatrisk vård. Vården bedrivs alltså i verksamhet främst för och tillsammans med vuxna patienter och vid behov för unga mellan 15-17 år. Den rådande ordningen får anses vara tillfredställande utifrån att barn inom LRV inte är vanligt, men ändå förekommande, och att miljön inom ordinarie BUP idag inte kan säkerställa flertalet säkerhetsaspekter. Det finns idag, så vitt vi känner till, ingen BUP-verksamhet som har tillstånd att bedriva särskild barn- och ungdomsrettpsykiatrisk vård.

De yngsta patienterna inom LRV är med nuvarande regler 15 år. Om straffbarhetsåldern sänks blir följden att de yngsta patienterna i rättspsykiatrisk tvångsvård kan komma att bli 13 år gamla.⁵ Detta förhållande tas inte upp i underlagen som Straffbarhetsåldern, SOU 2025:11, eller föreliggande utkast till lagrådsremiss.

³ Se 3 § Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

⁴ ,Se 3 § Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

⁵ Lag (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, 1 §.

Förhållandet om och hur barn och vuxna ska tvångsvårdas tillsammans har utretts tidigare men utan att några beslut tagits, frågan blir nu åter aktuell.⁶ Det skulle underlätta för verksamheterna om regeringen och riksdagen kunde lämna ett ställningstagande till huvudmännen avseende om barn inom rättspsykiatrisk vård ska behandlas tillsammans med vuxna.

Ny organisation?

Den vidare frågan är om den ordinarie LRV behöver anpassas för målgruppen 13-18 år eller om BUP ska anpassas för att även ta hand om LRV.

Verksamheterna kan oavsett behöva göra anpassningar av befintlig eller uppbyggnad av ny verksamhet. Men det blir också en fråga om resursutnyttjande eftersom patientgruppen är förhållandevis liten och lagen är tänkt att gälla under begränsad tid. En praktisk aspekt om verksamheten är för liten är också att det finns risk för att barnet kan komma att bli betraktad som permanent avskilt från andra patienter under vårdperioden, utifrån omständigheten att det saknas andra patienter.

Om regeringen väljer att gå vidare med förslaget bör man därför ge ett uppdrag till t.ex. Socialstyrelsen att se över de praktiska och regelmässiga förutsättningarna för hur psykiatrisk tvångsvård bör och ska bedrivas till målgruppen under den tid lagen gäller.

Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande

⁶ God tvångsvård – trygghet, säkerhet och rättssäkerhet i psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård SOU 2022:40 s. 111. i Prop. 2019/20:84 s. 48-49 Barn får inte vårdas tillsammans med vuxna. Se även tidigare utredningen För barnets bästa? Utredningen om tvångsåtgärder mot barn i psykiatrisk tvångsvård (SOU 2017:111).